

10. Таранова О., Челах Г. Система роботи здоров'язбережувального навчального процесу. Організація здоров'язбережувального навчального процесу // Завуч. – 2008. – № 19– 20. – С. 4–5.

11. Шиян Б. М. Теорія і методика виховання школярів. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2001. – Ч. 1. – 272 с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

*Совгир Катерини Сергіївни
м. Полтава*

Анотація. У статті висвітлюється питання застосування здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі школи. Розкриваються основні компоненти здоров'язберігаючих технологій, які сприяють формуванню культури здоров'я учнів. Аналізується здоров'язберігаючі аспекти сучасного уроку.

Ключові слова: здоров'язберігаючі технології, культура здоров'я, навчально-виховного процес, здоровий спосіб життя.

У сучасному суспільстві здоров'я особистості визначається як найвища людська цінність, оскільки воно є головним показником його цивілізованості та ефективної діяльності. У даному контексті важливою проблемою постає збереження та зміцнення здоров'я дітей – майбутнього держави. Однак збереження здоров'я людини залежить, насамперед, від її дбайливого ставлення до власного організму, здорового способу життя, правильного харчування тощо. Навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я – одна з найважливіших проблем сучасної школи.

Проблема здоров'я дітей зумовлена також і різким погіршенням стану їхнього психічного й фізичного розвитку, працездатності, появою різних захворювань, які раніше не були характерними для дитячого та підліткового віку (вегето-судинні дистонії, гіпертонії, гастрити, діабет тощо). Тому основним завданням школи є виховання фізично, психічно і морально здорового покоління, формування активної духовно багаті особистості, що здатна всебічно розвиватися та удосконалюватися у різних напрямках упродовж усього життя.

Стає цілком очевидно, що сучасна система освіти потребує переосмислення навчально-виховного процесу та зміни ставлення до здоров'я кожної окремої дитини під час проведення занять, оскільки у сучасній школі існує протиріччя між досягненнями у галузі навчання школярів та втратою їхнього здоров'я. Тому у цьому процесі важливим є визначення основних шляхів поліпшення стану здоров'я учнів, розробка програм, які складуть цілісну систему організації педагогічних технологій, зокрема, й здоров'язберігаючих, що сприятимуть створенню сприятливих умов для всебічного розвитку особистості та свідомого розуміння нею цінності власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Проблема збереження та зміцнення здоров'я особистості широко висвітлюється у працях медиків, психологів, соціологів (Г. Апанасенко, М. Віленський, О. Газман, Г. Зайцев [7], В. Клімова [10], Г. Царгородцев та ін.). До вивчення основ здоров'язберігаючого виховання звертаються такі вчені, як І. Брехман, В. Горашук [4], О. Дубогай [5], В. Лозинський та ін.

Проблема застосування здоров'язберігаючих технологій в сучасній школі висвітлена у працях Л. Антонової, В. Лозинського [11], Ю. Науменко, та ін. У даних роботах науковці спробували розкрити зміст поняття «здоров'язберігаючі технології», переглянути методи та форми реалізації даної проблеми в умовах сьогодення.

Метою даної роботи є виявити та проаналізувати основні аспекти реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи.

У сучасній системі освіти значна увага приділяється проблемі збереження та зміцнення здоров'я учнівської молоді. Насамперед, вона реалізовується через впровадження різних профілактичних програм з формування здорового способу життя у шкільну практику, головною метою яких є розуміння дітьми важливості збереження власного здоров'я.

Водночас існує низка соціально-педагогічних, психологічних факторів, які негативно впливають на формування здоров'язберігаючого середовища у навчально-виховному закладі. До таких слід віднести:

- постійне збільшення темпу й обсягу навчального навантаження;
- невідповідність програм віковим особливостям учнів;

- недотримання елементарних фізіологічних, гігієнічних вимог до організації навчально-виховного процесу;
- нестача рухової активності;
- недостатня компетенція педагогів з питань здоров'я та здорового способу життя.

Тому у даному контексті завданням школи є виховувати у школярів ціннісне ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих. Слід також зазначити, що діяльність школи щодо збереження й зміцнення здоров'я учнів може вважатися ефективною тільки у тому випадку, коли у ній професійно поєднуються та творчо реалізуються здоров'язберігаючі технології.

На підставі аналізу праць науковців [1; 3; 13], можна констатувати, що сутність здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій полягає у системному підході до вивчення умов навчання і виховання, за допомогою яких можна сформувати у школярів навички здорового способу життя, здійснювати моніторинг індивідуального розвитку та здоров'я кожної дитини, прогнозувати можливі зміни здоров'я та, відповідно, вживати необхідні заходи для покращення якості життя учнів під час перебування у школі. Таким чином поняття «здоров'язберігаючі технології» – це єдина система, що об'єднує в собі усі напрями діяльності загальноосвітнього закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів, які забезпечують їм безпечні умови перебування і навчання у ньому. Отже, завданням здоров'язберігаючих технологій є забезпечення школярів високим рівнем здоров'я не тільки фізичного, але й духовного, психічного, інтелектуального, емоційного та формування у них культури здоров'я з метою підвищення резервів їхнього здоров'я.

Характеристика здоров'язберігаючих технологій як системи дозволяє виявити їхні основні компоненти, які сприяють формуванню культури здоров'я учасників навчально-виховного процесу. До таких відносяться:

- аксіологічний, що проявляється у розумінні школярами цінності власного здоров'я та бажанні вести здоровий спосіб життя, застосовуючи при цьому усі свої фізичні й розумові можливості. Реалізація даного компонента проходить на основі формування світогляду учня, його внутрішніх переконань з урахуванням вікових, психічних та фізіологічних особливостей дитини. В умовах навчально-виховного процесу, цей компонент є важливою складовою у формуванні ціннісно-орієнтаційних установок на збереження власного здоров'я як невід'ємної частини життєвих цінностей;

- гносеологічний, нерозривно пов'язаний з набуттям дитиною необхідних знань та умінь стосовно збереження та зміцнення здоров'я, можливістю здійснення самостійних спроб удосконалення себе, своє тіло, психіку, емоції, інтересом до питань здоров'язбереження тощо. Під час навчання цей процес реалізується у формуванні системи наукових і практичних знань, умінь та навичок учнів, а також орієнтує їх на дбайливе ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих;

- здоров'язберігаючий компонент включає у себе формування гігієнічних навичок, які необхідні для нормального функціонування організму. Це: дотримання правил здорового харчування, попередження шкідливих звичок, різним оздоровчим заходам та ін.; емоційно-вольовий, до якого належать прояви психологічних механізмів – необхідних для збереження здоров'я; екологічний – формування умінь та навичок адаптації до екологічних факторів (уміння гуманно вести себе на природі, дотримуватися порядку і чистоти у школі та дома, берегти шкільне приладдя тощо); фізкультурно-оздоровчий компонент, в основі якого закладено володіння засобами діяльності, що сприяють руховій активності. До нього також належать загартовування, масаж, фізіотерапія, ароматерапія, лікувальна фізкультура та ін.

Необхідно також зауважити, що відмінними особливостями реалізації здоров'язберігаючих технологій під час навчально-виховного процесу є:

- співпраця з учнями у протидії авторитаризму;
- антропоцентрична орієнтація навчально-виховного процесу на відміну від дидактоцентричної;
- індивідуалізація виховного впливу на школярів;
- творчий підхід до навчання;
- активні методи і форми навчання;
- скерованість на попередження стомлюваності;
- гнучке та узгоджене використання учителем візуального та слухового контактів донесення інформації до учня;
- організація оздоровчих п'ятихвилин.

Отже, на основі аналізу педагогічних, психологічних та соціологічних досліджень можна

констатувати, що питання реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчально-виховному процесі є пріоритетним завданням сучасної школи. Оскільки у сучасному розумінні метою навчання є всебічний розвиток дитини з урахуванням її вікових та індивідуальних особливостей разом із збереженням та зміцненням здоров'я, то й, відповідно, здоров'язберігаючі технології постають як єдина система організаційних форм та технологічних одиниць, головною метою яких є збереження та зміцнення здоров'я особистості.

Перелік використаної літератури:

1. Бойченко Т. Батькам про валеологію / Т. Бойченко, Н. Колотій, А. Царенко, Ю. Жеребецький та ін. – К., 2000. – 152 с.
2. Варганова И.И. К проблеме мотивации учебной деятельности / И. И. Варганова // Психология образования : Дайджест. – 2001. – № 7. – С. 13 – 15.
3. Ващенко О. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи / О. Ващенко, С. Свириденко // Початкова освіта. – 2005. – № 46. – С. 2 – 4.
4. Горашук В.П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика) / В.П. Горашук. – Луганск : Альма-матер, 2003. – 388 с.
5. Дубогай О.Д. Интеграция познавательной и руховой деятельности в системе навчання і виховання школярів : Методичний посібник / О.Д. Дубогай та ін. – К. : Оріони, 2001. – 152 с.
6. Журавлева И.В. Здоровье подростков: социологический анализ / И. В. Журавлева. – М. : Изд-во ин-та социологии РАН, 2002. – 238 с.
7. Зайцев Г.К. Школьная валеология: педагогические основы обеспечения здоровья учащихся и учителей / Г.К. Зайцев. – 2-е изд. перераб. и доп. – СПб. : Акцидент, 1998. – 159 с.
8. Заплатников Л. Т. Проблемы валеологии и гигиены в педагогике: прошлое, настоящее, будущее / Л. Т. Заплатников. – Донецк : КИТИС, 1998. – 228 с.
9. Петров В. О. Здоровьесберегающие технологии в работе учителя физического культуры : дис. ...канд. пед. наук 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики / В. О. Петров. – Карачаевск, 2005. – 220 с.
10. Пономарева Л.А. Формирование основ здорового образа жизни у школьников / Л.А. Пономарева и др. // Гигиена и санитария. – 2002. – № 1. – С. 44 – 45.

УПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ШКОЛІ

*Солдатова Олександра Валеріївна
м. Полтава*

Анотація. У статті представлено короткий теоретичний аналіз стану вивчення питань, що стосуються впровадження здоров'язбережувальних технологій в школі. Розкрито поняття «здоров'язбережувальні технології». Представлено існуючі класифікації даних технологій. Перераховано ті технології, які можна успішно використовувати в школі.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальні технології, здоров'язбережувальне середовище, школярі, умови, структура, компоненти, педагогічні прийоми, методи роботи, рухова активність.

Актуальною проблемою сьогодення є збереження здоров'я дітей, формування у них світогляду, спрямованого на його збереження, оволодіння навичками здорового способу життя та безпечної поведінки, створення умов для гармонійного розвитку душі і тіла. Здоров'я – найбільша цінність не лише окремої людини, а й усього суспільства. Тому одним із провідних напрямів розвитку освіти в Україні є збереження здоров'я дітей, що визначає ступінь їх життєздатності, можливості реалізувати свої потенційні біологічні та соціальні функції. Справді, найвища цінність суспільства – це людина, її життя і здоров'я. Насамперед, це стосується здоров'я дитини. Всі ми хочемо бачити людину майбутнього розумною, сильною, доброю і просто здоровою. За даними медичної статистики, вже наприкінці дошкільного віку в 17-21% дітей реєструють хронічні захворювання. Патологічні відхилення в роботі опорно-рухового апарату мають 30-32% дітей, носоглотки – 21-25%, нервової системи – 27-30%, алергічні прояви реєструють у 25% дітей. Ще філософ Сократ говорив: «Здоров'я – не все, але без здоров'я – нічого».

Сьогодні перед школою стоїть завдання зберегти здоров'я учнів і навчити їх бути здоровими, тому виділяють здоров'язбережувальні технології, які належать до групи педагогічних технологій на основі посилення соціально-виховних функцій освітньої установи.

Проблема навчання і виховання здорової людини, створення сприятливих для її здоров'я умов навчання вивчалася багатьма представниками педагогічної науки. Відповідні аспекти